

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 111a/2024 și nr. 113a/2024

privind controlul constituționalității Legii nr. 109 din 26 aprilie 2024 privind
implementarea parțială a votului prin corespondență

(votul prin corespondență)

CHIȘINĂU

9 iulie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 14 și 20 mai 2024,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 9 iulie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două sesizări (111a/2024 și 113a/2024) privind controlul constituționalității Legii nr. 109 din 26 aprilie 2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență.

2. Prima sesizare a fost trimisă la Curtea Constituțională de dnii Vasile Bolea, Marina Tauber, Denis Ulanov, Vadim Fotescu, Petru Jardan, Reghina Apostolova, Alexandr Suhodolski, Alexandr Nesterovschi și Irina Lozovan, deputați în Parlamentul Republicii Moldova. A doua sesizare a fost trimisă la Curtea Constituțională de dnii Vladimir Voronin și Vlad Batrîncea, deputați în Parlamentul Republicii Moldova. Ambele sesizări au fost trimise la Curte pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul jurisdicției constituționale nr. 502 din 16 iunie 1995. Dată fiind identitatea obiectului, sesizările au fost conexate într-un singur dosar, sub numărul 111a/2024.

ÎN FAPT

A. Legislația pertinentă

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- „(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.
(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- „(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.
(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 131

Bugetul public național

„[...]”

- (4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern.

[...]

- (6) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.”

4. Prevederile relevante ale Legii nr. 109 din 26 aprilie 2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență sunt următoarele:

„[...]”

Articolul 2

Noțiuni generale

În sensul prezentei legi se definesc următoarele noțiuni generale:

vot prin corespondență – metodă alternativă de exercitare a dreptului de vot în străinătate cu utilizarea serviciilor poștale/de curierat;

identificare de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorului – proces de identificare a alegătorului și de verificare a identității acestuia în baza actelor de identitate prezentate, a măsurătorilor semnalmentelor biometrice faciale, a comparării de imagini și a informațiilor comunicate de persoana fizică și/sau preluate din surse de date externe, realizat cu utilizarea mijloacelor digitale. Identificarea de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorului poate fi realizată prin mijloace de verificare automatizate, fără operator uman, sau prin mijloace de verificare cu operator uman;

listă electorală pentru votul prin corespondență – listă electorală în care se înscriu alegătorii care s-au înregistrat în prealabil, au fost verificați și au dreptul să voteze prin corespondență.

Articolul 3

Vot direct și liber exprimat prin corespondență

- (1) Alegătorul care a fost inclus în lista electorală pentru votul prin corespondență și a primit plicul cu buletinul/buletinele de vot votează personal. Transmiterea buletinelor de vot recepționate și votarea în locul unei alte persoane sunt interzise.

(2) Nimeni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului pentru a-l face să voteze sau să nu voteze, precum și pentru a-l împiedica să își exprime voința în mod independent. Alegătorul care a fost inclus în lista electorală pentru votul prin corespondență și a primit plicul cu buletinul/buletinele de vot este responsabil personal pentru asigurarea votului liber exprimat, iar în cazul încălcării acestui principiu – pentru raportarea unei astfel de influențe în modul prevăzut de lege.

(3) Fotografierea ori expunerea publică și demonstrativă a buletinului de vot completat este interzisă.

Articolul 4

Vot secret

(1) Votul prin corespondență este secret, excluzându-se astfel posibilitatea de a influența voința alegătorului. Alegătorul care a fost inclus în lista electorală pentru votul prin corespondență și a primit plicul cu buletinul/buletinele de vot este responsabil personal pentru asigurarea secretului votului. Nerespectarea caracterului secret al votului, divulgarea opțiunii de vot exprimate prin corespondență către alte persoane sau transmiterea buletinului de vot unei persoane terțe se sancționează în conformitate cu legislația.

(2) Organele electorale asigură secretul votului prin utilizarea a două plicuri diferite – unul nominal, pentru identificarea alegătorului, iar altul pentru votul secret, în care se include buletinul de vot.

Articolul 5

Timpul votării prin corespondență

(1) Prin derogare de la art.(8) alin.(1) și art.75 din Codul electoral nr.325/2022, votarea prin corespondență se efectuează anticipat, înainte de ziua alegerilor.

(2) Expedierea buletinelor de vot pentru votarea prin corespondență începe cel târziu cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență se finalizează cu 3 zile înainte de ziua alegerilor.

(3) Procedurile electorale detaliate ce vizează securizarea votării, păstrarea și asigurarea integrității plicurilor cu buletinele de vot recepționate în perioada stabilită la alin.(2), dar și în afara acesteia, se stabilesc prin regulament aprobat de Comisia Electorală Centrală.

Articolul 6

Locul exercitării dreptului de vot prin corespondență

Exercitarea dreptului de vot prin corespondență se realizează de către alegătorul înregistrat pentru această procedură la adresa indicată de alegător.

Articolul 7

Dreptul de a alege prin corespondență

(1) Dreptul de a alege prin corespondență îl au persoanele indicate la art.14 din Codul electoral nr.325/2022 care au solicitat și au fost incluse în lista electorală pentru votul prin corespondență.

(2) Persoana care a împlinit vârsta de 18 ani poate să se înregistreze pentru votul prin corespondență și să își exercite dreptul de vot prin corespondență.

Articolul 8

Condițiile privind implementarea parțială a votului prin corespondență

(1) La stabilirea țărilor unde se va implementa votul prin corespondență se va ține cont de următoarele criterii:

- a) lipsa secțiilor de votare în țara-gazdă sau distanța mare până la cea mai apropiată secție de votare constituită anterior;
- b) experiența implementării votului prin corespondență în țara-gazdă;
- c) înregistrarea prealabilă la scrutinul electoral precedent a cel puțin 30 de cereri;
- d) siguranța și fiabilitatea serviciilor poștale/de curierat.

(2) Exercițarea dreptului de vot prin corespondență nu se poate realiza în țările cu care Republica Moldova nu are stabilite relații diplomatice, în țările aflate în conflicte militare și în țările care nu respectă standardele internaționale privind desfășurarea alegerilor libere și corecte.

Articolul 9

Sistemul organelor electorale pentru votul prin corespondență

(1) Comisia Electorală Centrală este organul electoral ierarhic superior responsabil de organizarea votării prin corespondență.

(2) Consiliul electoral de circumscripție și birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate constituite în perioada electorală asigură organizarea votării prin corespondență.

[...]

Articolul 11

Atribuțiile Comisiei Electorale Centrale

(1) În calitate de autoritate specializată în domeniul electoral și pentru asigurarea exercitării dreptului de vot prin corespondență, Comisia Electorală Centrală, pe lângă atribuțiile stabilite la art.25–27 din Codul electoral nr.325/2022:

a) elaborează și aprobă regulamente și instrucțiuni menite să reglementeze procedurile electorale pentru votul prin corespondență;

b) ține și gestionează Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri", elaborează și aprobă acte normative privind funcționarea subsistemelor informatice pentru înregistrarea prealabilă și evidența persoanelor incluse în listele electorale pentru votul prin corespondență, precum și pentru evidența alegătorilor care și-au exercitat dreptul de vot prin corespondență;

c) constituie consiliul electoral de circumscripție pentru secțiile de votare din străinătate și supraveghează activitatea acestuia și a organelor electorale ierarhic inferioare;

d) asigură întocmirea și verificarea listelor electorale pentru votul prin corespondență, inclusiv până la constituirea organelor electorale inferioare, colaborând în acest scop cu autoritățile administrației publice centrale și locale, cu Ministerul Afacerilor Externe, cu misiunile diplomatice și oficiile consulare;

e) stabilește modelul buletinelor de vot pentru votul prin corespondență, al etichetelor de securitate, al documentelor, al formularelor și al altor acte ce țin de votul prin corespondență;

f) din momentul inițierii înregistrării prealabile și până la constituirea consiliului electoral de circumscripție pentru secțiile de votare din străinătate, asigură identificarea de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor care s-au înregistrat în prealabil pentru votul prin corespondență și introducerea datelor despre acești alegători în listele electorale pentru votul prin corespondență;

g) organizează secțiile de votare pentru votul prin corespondență.

(2) Din momentul stabilirii datei alegerilor, prin intermediul resurselor informaționale ale Comisiei Electorale Centrale se publică periodic informații relevante privind:

- a) înregistrarea prealabilă pentru votul prin corespondență;
- b) numărul de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență;
- c) numărul de plicuri recepționate de birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență;
- d) modalitatea de înregistrare prealabilă și cea de votare prin corespondență.

Articolul 12

Atribuțiile suplimentare ale consiliului electoral de circumscripție pentru secțiile de votare din străinătate

Pentru asigurarea exercitării dreptului de vot prin corespondență, consiliul electoral de circumscripție pentru secțiile de votare din străinătate are următoarele atribuții suplimentare:

- a) constituie, în condițiile prezentei legi, secțiile de votare și birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență și supraveghează activitatea acestora;
- b) distribuie mijloace financiare birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență, de asemenea asigură aprovizionarea acestora cu materiale și formulare ale documentelor electorale necesare organizării și desfășurării în bune condiții a votării prin corespondență;
- c) asigură implementarea procedurii de identificare de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor care solicită înregistrarea pentru votul prin corespondență, introduce datele despre acești alegători în listele electorale pentru votul prin corespondență, de asemenea operează modificări la aceste liste electorale;
- d) stabilește tirajul buletinelor de vot ce urmează a fi tipărite pentru votul prin corespondență;
- e) asigură păstrarea, expedierea și recepționarea plicurilor cu buletine de vot și cu alte materiale pentru votarea prin corespondență;
- f) colectează și sistematizează informații de la birourile electorale ale secțiilor de votare privind prezența alegătorilor la votare și, după caz, operează modificările indicate la art.25 alin.(4);
- g) centralizează separat, în cadrul unui proces-verbal distinct, rezultatele votării prin corespondență din circumscripție, prezintă Comisiei Electorale Centrale documentele și materialele electorale, de asemenea asigură afișarea acestora la sediul său conform instrucțiunii aprobate de Comisia Electorală Centrală.

Articolul 13

Constituirea secțiilor de votare și a birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență

(1) Pentru a asigura votarea prin corespondență și numărarea voturilor astfel exprimate, în circumscripția electorală pentru secțiile de votare din străinătate se organizează secții de votare pentru votul prin corespondență.

(2) Secțiile de votare prevăzute la alin.(1) se constituie cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor și cuprind cel puțin 30 și cel mult 2500 de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență pe teritoriul unei țări.

(3) Birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență se constituie de către consiliul electoral de circumscripție cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 15 persoane. Birourile electorale

ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență își desfășoară activitatea în țara/țările pentru care au fost constituite, în incinta misiunii diplomatice sau a oficiului consular al Republicii Moldova și, la necesitate, în locațiile avizate de Ministerul Afacerilor Externe.

Articolul 14

Atribuțiile biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență

(1) În perioada de activitate, pe lângă atribuțiile stabilite la art.41 din Codul electoral nr.325/2022, biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență:

- a) expediază materialele electorale, recepționează și păstrează plicurile exterioare, etichetele de securitate și alte materiale pentru votarea prin corespondență;
- b) examinează solicitările în legătură cu erorile din listele electorale pentru votul prin corespondență;
- c) asigură notificarea alegătorului despre modificările operate în textul buletinelor de vot;
- d) asigură comunicarea și informarea alegătorilor despre procesul de exercitare a dreptului de vot prin corespondență, despre expedierea sau recepționarea plicului cu buletinul/buletinele de vot.

(2) La toate operațiunile efectuate de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență pot asista persoanele autorizate în acest sens conform Codului electoral nr.325/2022.

Articolul 15

Asigurarea mijloacelor financiare necesare pentru organizarea și desfășurarea votării prin corespondență

(1) Cheltuielile legate de organizarea și desfășurarea votării prin corespondență se suportă de la bugetul de stat, în limita alocațiilor aprobate prin legea bugetară anuală pentru Comisia Electorală Centrală.

(2) Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea votării prin corespondență sunt parte integrantă, dar distinctă, a bugetului Comisiei Electorale Centrale. Ținerea evidenței contabile a cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor și raportarea financiară asupra gestionării mijloacelor alocate se efectuează în conformitate cu Legea contabilității nr.113/2007 și cu normele aprobate de Ministerul Finanțelor.

(3) Comisia Electorală Centrală estimează cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea alegerilor în consultare cu Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Finanțelor. Devizul de cheltuiești cuprinde, separat, cheltuielile pentru asigurarea dezvoltării și menținerii subsistemului informațional destinat înregistrării pentru votul prin corespondență și identificării de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor, pentru tipărirea și procurarea plicurilor, a buletinelor de vot, a etichetelor de securitate și a altor materiale pentru votare, pentru serviciile poștale/de curierat necesare expedierii plicurilor cu materiale pentru votare, pentru activitatea organelor electorale, alte cheltuieli posibile în funcție de tipul scrutinului organizat.

(4) Hotărârea privind aprobarea devizului de cheltuiești se remite, în termen de cel mult 3 zile de la adoptare, autorităților de resort în vederea asigurării mijloacelor financiare necesare organizării și desfășurării votării prin corespondență.

Articolul 16

Subsistemul de evidență a alegătorilor pentru votul prin corespondență

(1) Modul de formare, administrare și actualizare a subsistemului de evidență a alegătorilor pentru votul prin corespondență se stabilește de Comisia Electorală Centrală.

(2) Subsistemul menționat la alin.(1) interacționează cu Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri" și conține module distincte necesare înregistrării pentru votul prin corespondență, identificării de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor care s-au înregistrat în prealabil, evidenței plicurilor, a buletinelor de vot, precum și generării automate a listelor electorale pentru votul prin corespondență.

(3) În subsistemul de evidență a alegătorilor pentru votul prin corespondență, pe lângă datele generale prevăzute în Registrul de stat al alegătorilor, se indică, pentru fiecare alegător, următoarele date:

a) data, luna, anul depunerii cererii de înregistrare și data, luna, anul identificării de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorului;

b) data, luna, anul expedierii către alegător a plicului cu buletinul/buletinele de vot și cu alte materiale pentru votare;

c) ora, data, luna și anul recepționării de către organul electoral a plicului exterior de la alegător;

d) schimbul automat de date privind aspectele menționate la lit.c) și privind exercitarea de către alegător a dreptului de vot prin prezentarea lui la o secție de votare, dacă este cazul;

e) adresa de peste hotarele țării indicată în cererea de înregistrare a alegătorului (țara, localitatea, strada, casa, blocul, apartamentul, codul poștal), adresa de poștă electronică și telefonul de contact ale alegătorului; f) alte mențiuni relevante.

(4) Datele și informațiile cuprinse în subsistemul de evidență a alegătorilor pentru votul prin corespondență sunt destinate exclusiv proceselor electorale și sunt accesibile pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale în limitele stabilite de aceasta.

Articolul 17

Înregistrarea pentru votul prin corespondență

(1) În vederea exercitării dreptului de vot prin corespondență, cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot se înregistrează prin intermediul paginii web oficiale a Comisiei Electorale Centrale. Scopul înregistrării constă în stabilirea numărului de alegători care își exprimă intenția de a vota prin corespondență și întocmirea listelor electorale pentru votul prin corespondență.

(2) Pentru exercitarea dreptului de vot prin corespondență înregistrarea este obligatorie. Alegătorii se pot înregistra de la data publicării actului de stabilire a datei alegerilor și până la 45 de zile înainte de data scrutinului respectiv. În cazul desfășurării celui de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale se mențin înregistrările pentru primul tur. În cazul în care renunță la intenția de a-și exercita dreptul de vot prin corespondență, alegătorii au dreptul, cel târziu cu 25 de zile înainte de ziua alegerilor, să anuleze înregistrarea efectuată anterior.

(3) Pentru a se înregistra, cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care în ziua alegerilor se vor afla în străinătate și optează pentru exercitarea dreptului de vot prin corespondență accesează rubrica specială de pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale, urmând instrucțiunile aprobate prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale.

(4) Procedura de înregistrare se consideră completă atunci când solicitantul recepționează de la Comisia Electorală Centrală, la adresa de poștă electronică indicată de solicitant, notificarea privind finalizarea procedurii de înregistrare pentru votul prin corespondență.

(5) Prin finalizarea procedurii de înregistrare pentru votul prin corespondență, alegătorul își exprimă voința de a participa la alegerile pentru care este anunțată înregistrarea, de a fi inclus în lista electorală pentru votul prin corespondență și de a fi exclus din lista electorală de bază. Finalizând procedura, alegătorul își asumă totodată răspunderea pentru corectitudinea și veridicitatea datelor pe care le-a indicat, precum și își exprimă consimțământul ca acestea să fie prelucrate, de către persoanele autorizate din cadrul organelor electorale, în scopul organizării și desfășurării alegerilor și/sau referendumurilor.

(6) Cererea de înregistrare pentru votul prin corespondență este respinsă de organul electoral în următoarele cazuri:

- a) solicitantul nu a putut fi identificat de la distanță, prin mijloace digitale;
- b) solicitantul a indicat o adresă poștală inexistentă;
- c) solicitantul nu este înregistrat în Registrul de stat al alegătorilor;
- d) nu a fost finalizată procedura de înregistrare;
- e) solicitantul nu a indicat telefonul de contact;
- f) de la aceeași adresă de poștă electronică au fost expediate mai mult de 7 cereri de înregistrare prealabilă pentru votul prin corespondență;
- g) aceeași adresă poștală este indicată în mai mult de 7 cereri de înregistrare prealabilă pentru votul prin corespondență, fiind respinse cererile ce depășesc numărul de 7 persoane la o singură adresă;
- h) solicitantul nu a atașat o fotografie a sa cu actul de identitate care confirmă dreptul de vot.

(7) În situația în care alegătorul anulează, în termenul prevăzut la alin.(2), înregistrarea pentru votul prin corespondență sau plicul cu buletinul/buletinele de vot nu a ajuns la organul electoral cel târziu cu 3 zile înainte de ziua alegerilor, alegătorul poate să își exercite dreptul de vot prin prezentarea lui la orice secție de votare, în condițiile art.78 alin.(3) lit.e) din Codul electoral nr.325/2022. Despre acest fapt alegătorul este notificat la adresa de poștă electronică indicată în cererea de înregistrare.

(8) Informațiile referitoare la cetățeni colectate în urma înregistrării pentru votul prin corespondență reprezintă date cu caracter personal și se prelucrează doar de către persoanele autorizate din cadrul organelor electorale, în conformitate cu Legea nr.133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Datele colectate în urma înregistrării prealabile se prelucrează exclusiv în scop de organizare și desfășurare a alegerilor și/sau referendumurilor republicane. Acestea se protejează și nu se dezvăluie niciunei instituții de stat din țară sau de peste hotare, cu excepția cazurilor stipulate expres de legislație.

Articolul 18

Listele electorale pentru votul prin corespondență

(1) Listele electorale pentru votul prin corespondență sunt documente autentificate de Comisia Electorală Centrală și care cuprind toți cetățenii cu drept de vot înregistrați pentru votul prin corespondență.

(2) Listele electorale pentru votul prin corespondență cuprind datele prevăzute la art.61 alin.(2) din Codul electoral nr.325/2022. Listele electorale se întocmesc pe secții de votare, în baza informației din sistemul de înregistrare, cu respectarea condițiilor prevăzute la art.13 alin.(2) din prezenta lege. Arondarea alegătorilor la secțiile de votare se efectuează de către funcționarii electorali autorizați în acest sens, conform procedurii stabilite de Comisia Electorală Centrală.

(3) Listele electorale pentru votul prin corespondență se transmit de către Comisia Electorală Centrală consiliului electoral de circumscripție cu cel puțin 22 de zile înainte de

ziua alegerilor. Lista electorală se transmite imediat biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență pentru asigurarea verificării acesteia de către alegători, reprezentanții concurenților electorali/participanților la referendum și de către observatori.

(4) Modificările în listele electorale pentru votul prin corespondență pot fi solicitate Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral și se operează cu cel puțin 3 zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral comunică imediat alegătorului înregistrat pentru votul prin corespondență, prin notificare la adresa de poștă electronică indicată de acesta, despre orice modificări operate în listele electorale. După efectuarea modificărilor, cu cel puțin două zile înainte de ziua alegerilor, listele confirmate cu semnătura electronică a președintelui Comisiei Electorale Centrale se pun la dispoziția biroului electoral în format electronic.

(5) În cazul desfășurării celui de-al doilea tur de scrutin se utilizează listele electorale pentru votul prin corespondență întocmite pentru primul tur.

Articolul 19

Verificarea listelor electorale pentru votul prin corespondență

Listele electorale pentru votul prin corespondență se verifică în condițiile art.62 din Codul electoral nr.325/2022, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.

[...]

Articolul 23

Perioada de votare prin corespondență

(1) Perioada de votare prin corespondență începe odată cu recepționarea de către alegător a materialelor pentru votare și se încheie odată cu recepționarea de către organul electoral a plicurilor cu buletine de vot cel târziu la ora 18.00, ora locală a țării-gazdă, în ziua de joi înainte de ziua alegerilor.

(2) Biroul electoral decide asupra prelungirii, cu cel mult două ore, a termenului de recepționare a plicurilor cu buletine de vot în cazul în care prestatorii de servicii poștale sau de curierat au informat că urmează a fi livrate materiale electorale. Despre prelungire se informează consiliul electoral de circumscripție și Comisia Electorală Centrală.

(3) Președintele biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență declară votarea încheiată după expirarea termenelor indicate la alin.(1) și (2), iar plicurile recepționate după ce votarea a fost încheiată se anulează.

Articolul 24

Transmiterea plicurilor cu materialele pentru votare

Procedurile electorale privind modul de transmitere către biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență a buletinelor de vot, de păstrare a buletinelor de vot, de expediere a acestora către alegători și de recepționare după votare se aprobă de Comisia Electorală Centrală, ținându-se cont de următoarele:

a) în procesul de recepționare, păstrare și expediere a materialelor pentru votare pot fi implicați doar funcționarii electorali din cadrul organelor electorale;

b) transmiterea materialelor pentru votare se realizează doar prin serviciile de poștă diplomatică sau prin serviciile poștale/de curierat prestate de prestatori autorizați în țările-gazdă;

c) la expedierea către alegător a materialelor pentru votare se înregistrează informația despre data și ora expedierii plicului, precum și datele prestatorului de servicii poștale/de curierat contractat;

d) recepționarea de către alegător a materialelor pentru votare are loc potrivit regulilor stabilite de prestatorul de servicii poștale/de curierat contractat;

e) alegătorul returnează biroului electoral plicurile sigilate cu buletine de vot prin intermediul oficiului poștal sau al curierului, în conformitate cu instrucțiunile expediate;

f) statul asigură livrarea plicurilor către alegător și returnul acestora prin intermediul timbrelor sau al sigiliilor ce confirmă plata în avans a acestui serviciu;

g) alegătorul poate utiliza, pe propria răspundere, serviciile mai rapide ale unui alt prestator de servicii poștale sau de curierat autorizat în țara-gazdă, dar cheltuielile pentru aceste servicii vor fi suportate de alegător;

h) plicurile care, din motive obiective, nu au putut fi livrate alegătorilor și au fost returnate biroului electoral al secției de votare se anulează, fiind numărate și sigilate separat.

Articolul 25

Procedura de completare a buletinului de vot prin corespondență

(1) Buletinul de vot se completează de către alegător astfel încât să fie asigurat votul secret. Procedurile detaliate privind ordinea de completare a buletinului de vot, de sigilare și de expediere a plicurilor cu buletine de vot sunt prevăzute în instrucțiunea pusă la dispoziția alegătorului în plicul cu materiale pentru votare. Alegătorul completează de asemenea blancheta declarației privind abținerea de la votarea multiplă și confirmarea exercitării dreptului de vot în secret.

[...]

Articolul 26

Recepționarea plicurilor și asigurarea securității procesului de votare prin corespondență

(1) Recepționarea plicurilor este asigurată de funcționarii electorali ai biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, conform orarului și procedurii prestabilite și aprobate de membrii organului electoral.

(2) În ziua de joi înainte de ziua alegerilor, după ora 18.00 sau, în cazul prevăzut la art.23 alin.(2), după ora 20.00, ora locală din regiunea/statul/provincia unde activează biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, președintele biroului electoral, în prezența a cel puțin jumătate dintre membrii biroului electoral, asigură numărarea plicurilor cu buletine de vot recepționate. În baza evidenței plicurilor, în lista electorală, la rubrica "Notă", se fac mențiunile despre plicurile exterioare primite, cu indicarea datei și a orei recepționării plicului. Această informație este introdusă și în Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri", fapt care confirmă recepționarea buletinului de vot. Plicurile exterioare se păstrează în urne de vot sigilate, în incinta secției de votare, până la numărarea acestora.

(3) În situația în care alegătorului i-a fost expedit plicul cu buletin de vot, dar plicul exterior nu a fost recepționat de către biroul electoral până la finalizarea termenului de primire a plicurilor exterioare, biroul electoral notifică alegătorul despre acest fapt prin mesaj expedit la adresa de poștă electronică indicată de alegător. Notificarea echivalează cu declararea buletinului de vot expedit de birou drept anulat. Alegătorul respectiv este exclus din lista electorală pentru votul prin corespondență și este în drept să își realizeze dreptul de vot la secția de votare în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, în condițiile art.78 alin.(2) din Codul electoral nr.325/2022, sau, dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de votare din străinătate, cu respectarea prevederilor art.25 alin.(4) din prezenta lege.

(4) Biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență asigură aducerea la cunoștința publicului a informației privind materialele pentru votarea prin corespondență expediate, privind plicurile exterioare recepționate, precum și privind plicurile anulate.

Articolul 27

Numărarea și totalizarea voturilor de către biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență

(1) Biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență începe numărarea voturilor în ziua de duminică, după închiderea tuturor secțiilor de votare.

(2) Înainte de a începe numărarea voturilor, membrii biroului electoral verifică în Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri" dacă sunt atestate cazuri în care alegătorii care au votat prin corespondență și-au exprimat votul și la o secție de votare, făcând mențiunile corespunzătoare în listele electorale pentru votul prin corespondență.

(3) Membrii biroului electoral verifică integritatea sigiliilor de pe urnele de vot și asigură sigilarea urnelor de vot în care vor fi plasate plicurile interioare.

(4) După desigilarea urnelor cu plicurile exterioare, acestea se numără. Plicurile expediate de către alegătorii care și-au exercitat dreptul de vot la secția de votare se exclud. Aceste plicuri sunt sigilate separat și se consideră anulate.

(5) Deschiderea plicurilor exterioare și verificarea conținutului acestora se realizează după cum urmează:

a) după verificarea integrității plicului exterior și deschiderea lui se verifică dacă plicul interior este sigilat corespunzător și dacă este atașată blancheta completată și semnată a declarației privind abținerea de la votarea multiplă și confirmarea exercitării dreptului de vot în secret. În cazul în care plicul interior nu este sigilat corespunzător, este deteriorat în așa fel încât nu este asigurat secretul votului, lipsește eticheta de securitate sau nu este atașată blancheta declarației privind abținerea de la votarea multiplă și confirmarea exercitării dreptului de vot în secret, acesta este anulat, fiind împachetat și sigilat separat cu alte plicuri similare. După verificarea integrității și extragerea plicurilor interioare depersonalizate, plicurile exterioare personalizate și declarațiile sunt numărate, împachetate și sigilate separat;

b) dacă este sigilat corespunzător, plicul interior depersonalizat se introduce în urna de vot sigilată, asigurându-se amestecarea și numărarea acestor plicuri;

c) se deschide urna de vot cu plicurile interioare depersonalizate și se verifică conținutul fiecărui plic în parte. Verificarea se face de către un membru al biroului electoral, care urmărește dacă în plic este doar un singur buletin de vot pentru același tip de scrutin. În cazul în care în plic se atestă blancheta declarației privind abținerea de la votarea multiplă și confirmarea exercitării dreptului de vot în secret și/sau mai mult decât un buletin de vot pentru același tip de scrutin, aceste buletine sunt declarate nevalabile, fiind împachetate și sigilate separat împreună cu plicul/plicurile. Faptul dat este consemnat în procesul-verbal al biroului electoral;

d) buletinele de vot extrase din plicurile interioare depersonalizate se numără conform procedurii stabilite la art.81 alin.(6) și (8) din Codul electoral nr.325/2022; e) pentru a asigura secretul votului, plicurile personalizate anulate se depersonalizează, iar buletinele de vot din acestea se numără separat.

(6) Întocmirea procesului-verbal cu privire la rezultatele votării se realizează conform prevederilor Codului electoral nr.325/2022.

Articolul 28

Buletinele de vot nevalabile

(1) Pe lângă situațiile prevăzute la art.82 din Codul electoral nr.325/2022, buletinul de vot se declară nevalabil dacă:

a) în plicul interior se găsesc două sau mai multe buletine de vot pentru același tip de scrutin;

b) nu a fost aplicat cu pixul, în niciun cerc din buletinul de vot, semnul care confirmă opțiunea alegătorului;

c) pe buletinul de vot este scris numele alegătorului, fapt ce echivalează cu încălcarea votului secret; d) pe buletinul de vot sunt aplicate cu pixul mai multe semne, astfel încât nu este clară opțiunea alegătorului.

(2) Președintele biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență oferă tuturor membrilor biroului și persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale posibilitatea de a examina buletinul de vot care urmează a fi declarat nevalabil.

(3) Dacă membrii biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență au îndoieli în privința valabilității buletinului de vot, problema se soluționează prin vot, iar rezultatul votării se consemnează în procesul-verbal al ședinței biroului electoral.

Articolul 29

Procesul-verbal și raportul biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență

[...]

Articolul 30

Centralizarea rezultatelor votării prin corespondență

După primirea proceselor-verbale și a rapoartelor birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență, consiliul electoral de circumscripție și Comisia Electorală Centrală centralizează rezultatele votării prin corespondență în corespundere cu art.84 și, respectiv, art.85 din Codul electoral nr.325/2022.

[...]

Articolul 35

Dispoziții finale și tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Votarea prin corespondență, ca metodă alternativă de vot, se va implementa la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova desfășurate după intrarea în vigoare a prezentei legi și se va aplica cetățenilor Republicii Moldova aflați pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, Canadei, Regatului Norvegiei, Regatului Suediei, Republicii Finlanda și Republicii Islanda. În cazul desfășurării unui referendum republican în aceeași zi cu alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, votarea prin corespondență se va aplica de asemenea.

(3) Rezultatele votării prin corespondență produc efecte juridice, având aceeași valoare juridică ca și rezultatele votării în secția de votare.

(4) Comisia Electorală Centrală va propune, motivat, Curții Constituționale declararea nulității sau invalidării rezultatelor votării în secția/secțiile de votare pentru votul prin corespondență în cazul constatării circumstanțelor obiective de comitere a fraudelor electorale.

(5) După finalizarea implementării parțiale a votului prin corespondență, Comisia Electorală Centrală, în termen de 3 luni, va elabora și va prezenta Parlamentului un raport privind implementarea acestei metode alternative de vot, care va cuprinde propuneri și prevederi privind aplicabilitatea acesteia cu titlu permanent, cu înaintarea ulterioară a modificărilor corespunzătoare la Codul electoral nr.325/2022.

(6) Guvernul, în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:

a) va propune Parlamentului modificarea cadrului normativ în vederea implementării prezentei legi;

b) va aproba actele sale normative în vederea implementării prezentei legi.

(7) Comisia Electorală Centrală, în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:

a) va adopta actele sale normative necesare pentru implementarea parțială a votului prin corespondență;

b) va solicita Guvernului mijloace financiare, destinate alegerilor, în scopul acoperirii cheltuielilor necesare implementării parțiale a votului prin corespondență.

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizărilor

5. Autorii celor două sesizări contestă Legea privind implementarea parțială a votului prin corespondență, afirmând, în principal, că a fost încălcat principiul potrivit căruia elementele fundamentale ale dreptului electoral nu ar trebui supuse amendării mai devreme de un an înaintea alegerilor.

6. Autorii sesizărilor mai susțin că cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot din cele câteva state cu privire la care se va implementa Legea ar fi avantajați față de concetățenii lor din alte state cu suprafețe mari sau unde locuiesc mulți cetățeni cu drept de vot ai Republicii Moldova, unde ar trebui să se aplice, de asemenea, procedura votării prin corespondență. De asemenea, autorii afirmă că lipsește avizul Guvernului pentru proiectul care a stat la baza Legii contestate, în contextul în care implementarea Legii presupune cheltuieli bugetare.

7. În opinia autorilor, Legea în discuție contravine articolelor 38, 16 și 131 alin. (4) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

8. Examinând admisibilitatea sesizărilor pe baza argumentelor autorilor, Curtea constată următoarele.

9. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale îi acordă deputatului prerogativa sesizării Curții Constituționale.

10. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Legii privind implementarea parțială a votului prin corespondență, ține de competența Curții Constituționale. Această Lege nu a mai făcut obiect al controlului de constituționalitate.

11. Autorii sesizărilor susțin că Legea contravine articolelor 16 (*egalitatea*), 38 (*dreptul de vot*) și 131 alin. (4) (*bugetul public național*) din Constituție.

12. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că articolul 38 din Constituție nu poate fi interpretat ca instituind o obligație a autorităților statale de a organiza alegeri peste hotarele țării. Mai exact, acest articol permite desfășurarea alegerilor peste hotarele țării, dar nu le impune (a se vedea DCC nr. 5 din 14 ianuarie 2019, § 19 și DCC nr. 11 din 29 ianuarie 2019, § 26). Din acest motiv, legislativul și executivul se bucură de o putere discreționară mai mare în privința modului de organizare a acestor alegeri.

13. Dreptul de a alege și de a fi ales nu este un drept absolut, iar exercițiul acestuia poate fi limitat în vederea realizării unui scop compatibil cu principiul preeminenței dreptului și cu obiectivele constituționale. Măsurile limitative aplicate acestui drept nu trebuie să-i afecteze esența și să-l priveze de efectivitate. Ele trebuie să fie prevăzute de lege, trebuie să urmărească un scop legitim și trebuie să nu fie disproporționate (a se vedea *Mathieu-Mohin și Clerfayt v. Belgia*, 2 martie 1987, § 52; *Riza și alții v. Bulgaria*, 13 octombrie 2015, § 142).

14. Curtea observă că prin instituirea procedurii dreptului de a vota prin corespondență nu are loc o restrângere a exercițiului dreptului la vot, ci, din contră, o suplimentare prin diversificare a metodelor de votare. Pentru că nu se poate vorbi despre existența unei ingerințe în dreptul la vot, nu poate fi demarată nici analiza pe baza articolului 16 din Constituție, care este aplicabil doar atunci când este demonstrată aplicabilitatea unui drept fundamental substanțial.

15. Autorii sesizărilor mai fac trimitere la standardul de un an stabilit de Codul bunelor practici în materie electorală elaborat de Comisia de la Veneția. Potrivit acestui standard, modificarea frecventă a sistemului electoral sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri este contrară bunelor practici în materie electorală. Prin Hotărârea sa nr. 11 din 7 mai 2020, § 44, Curtea a constituționalizat acest standard. În acest sens, sunt utile considerentele Comisiei de la Veneția din Opinia sa CDL(2024)022 referitoare la Legea privind implementarea parțială a votului prin corespondență, din perspectiva respectării standardului de un an în contextul publicării Legii în Monitorul Oficial la 10 mai 2024 și al aplicabilității acesteia la alegerile și la referendumul din 20 octombrie 2024. Potrivit Comisiei de la Veneția, deși nu există niciun standard european care să reglementeze dreptul cetățenilor care locuiesc în afara țării să voteze la alegerile naționale, schimbările aduse unor astfel de prevederi existente ar trebui supuse aceluiași condiții de stabilitate ca și alte prevederi privind dreptul la vot, care reprezintă, de asemenea, un aspect fundamental al dreptului electoral. Elementele esențiale ale procesului de vot au, de asemenea, un caracter fundamental și ar trebui, în principiu, să nu fie modificate cu mai puțin de un an înainte de alegeri. Să permiți votarea prin corespondență ca o metodă alternativă de votare poate fi considerată, în anumite circumstanțe, o modificare a elementelor esențiale ale procedurii de votare, de vreme ce facilitezi votarea pentru o parte a electoratului. Totuși, chiar dacă ar fi acest caz, amendarea legii electorale trebuie să aibă capacitatea de a manifesta un impact semnificativ asupra rezultatului alegerilor. Astfel, reține Comisia de la Veneția, introducerea votului prin corespondență este destul de limitată și reprezintă o tentativă cu un efect limitat asupra rezultatului alegerilor. În sprijinul acestei idei, Comisia de la Veneția mai aduce ca argument și faptul că Legea este implementată în țări cu rezidenți relativ mai puțini cu cetățenia Republicii Moldova, astfel încât efectul unui număr restrâns de voturi prin corespondență să aibă mai puține șanse de a influența semnificativ rezultatul alegerilor. Curtea împărtășește această concluzie a Comisiei de la Veneția. Prin urmare, Curtea reține caracterul nefondat al capătului sesizării care susține încălcarea standardului analizat.

16. Autorii sesizării nr. 111a/2024 pretind că Legea contestată nu asigură caracterul secret al votului prin corespondență, având în vedere că nu există nicio monitorizare sau nicio garanție a respectării secretului votului exprimat astfel. Cu referire la acest aspect, Comisia de la Veneția a menționat în Opinia sa că statele sunt obligate să asigure respectarea principiului votului secret. Este o

provocare inerentă pentru votul prin corespondență, precum și pentru alte metode de votare de la distanță, cum ar fi votul prin internet. Spre deosebire de votul la secțiile de votare, nu există nicio modalitate ca autoritățile electorale să monitorizeze procedura de vot prin corespondență și să izoleze fizic alegătorul la completarea buletinului de vot, pentru a asigura secretul votului. Cu toate acestea, multe țări permit votul prin corespondență nesupravegheat și acest fapt nu contravine standardelor electorale europene și internaționale. În orice caz, încălcarea exigențelor votului secret ar trebui sancționată. Curtea subliniază că există numeroase activități în sfera socială care reclamă o supraveghere din partea statului, însă o asemenea supraveghere este dificilă sau imposibilă. Deși este dificil sau chiar imposibil ca autoritățile să reprime din start orice încălcare electorală din afara secțiilor de votare, acestea au obligația de a sancționa asemenea încălcări atunci când află despre ele sau când le sunt aduse la cunoștință.

17. Referitor la critica autorilor sesizării nr. 113a/2024 raportată la articolul 131 alin. (4) din Constituție, potrivit căruia orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare poate fi adoptat numai după ce este acceptat de Guvern, Curtea reține următoarele. Prin Hotărârea sa nr. 214 din 20 martie 2024, Guvernul i-a prezentat Parlamentului Avizul la proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență. Deși proiectul de lege a dobândit, ulterior, o altă denumire, în condițiile în care conținutul textului proiectului în discuție nu s-a modificat, considerentele avizului rămân valabile. În acest context, Curtea notează că la finalul Avizului, Guvernul i-a solicitat Parlamentului să țină cont de calculele prezentate de Comisia Electorală și de necesitatea asigurării resurselor necesare procesului electoral în contextul implicării complexe a personalului Ministerului Afacerilor Externe și a misiunilor diplomatice. În consecință, în articolul 15 al Legii, Parlamentul a stabilit următoarele:

„(1) Cheltuielile legate de organizarea și desfășurarea votării prin corespondență se suportă de la bugetul de stat, în limita alocațiilor aprobate prin legea bugetară anuală pentru Comisia Electorală Centrală.

(2) Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea votării prin corespondență sunt parte integrantă, dar distinctă, a bugetului Comisiei Electorale Centrale. Ținerea evidenței contabile a cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor și raportarea financiară asupra gestionării mijloacelor alocate se efectuează în conformitate cu Legea contabilității nr. 113/2007 și cu normele aprobate de Ministerul Finanțelor.

(3) Comisia Electorală Centrală estimează cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea alegerilor în consultare cu Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Finanțelor. Devizul de cheltuiești cuprinde, separat, cheltuielile pentru asigurarea dezvoltării și menținerii subsistemului informațional destinat înregistrării pentru votul prin corespondență și identificării de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor, pentru tipărirea și procurarea plicurilor, a buletinelor de vot, a etichetelor de securitate și a altor materiale pentru votare, pentru serviciile poștale/de curierat necesare expedierii plicurilor cu materiale pentru votare, pentru activitatea organelor electorale, alte cheltuieli posibile în funcție de tipul scrutinului organizat.

(4) Hotărârea privind aprobarea devizului de cheltuieli se remite, în termen de cel mult 3 zile de la adoptare, autorităților de resort în vederea asigurării mijloacelor financiare necesare organizării și desfășurării votării prin corespondență.”

Având în vedere existența unui Aviz valabil favorabil pentru proiectul de lege în discuție, Curtea nu poate constata vreo aparență de încălcare a articolului 131 alin. (4) din Constituție.

18. Referitor la criticile privind nerespectarea procedurii legislative, Curtea observă că autorii sesizărilor nu au motivat caracterul contradictoriu al dispozițiilor legale cu prevederile constituționale. În situații similare, Curtea a respins ca inadmisibile sesizările formulate astfel, precizând că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument (a se vedea DCC nr. 52 din 19 aprilie 2022, § 25; DCC nr. 82 din 17 iunie 2022, § 27-28).

19. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizările sunt inadmisibile și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) litera a) și 140 din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările pentru controlul constituționalității Legii nr. 109 din 26 aprilie 2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, trimise la Curtea Constituțională de dnii Vasile Bolea, Marina Tauber, Denis Ulanov, Vadim Fotescu, Petru Jardan, Reghina Apostolova, Alexandr Suhodolski, Alexandr Nesterovschi și Irina Lozovan, precum și de dnii Vladimir Voronin și Vlad Batrîncea, deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 9 iulie 2024
DCC nr. 80
Dosarul nr. 111a/2024